

הלכות והשקפות לימים נוראים - שיעור 436

I. ההלכות

- (א) **התפילות של ראש השנה מתוך שמחה וחדוה** כפי שנאמר עבדו את ה' בשמחה או בכביה ובדמעות? עיין בשו"ת יחזקאל דעת (ז - ט"ו) שהביא האור זרוע דבנחמיה (ח - ט - י) צוה העם לאכול ולשתות ולעשות שמחה גדולה בראש השנה ושלא תתאבלו ושלא תבכו ומשם למד רבינו חננאל שאסור להתענות בר"ה וכ"כ הרא"ש (ר"ה ז - י"ד) ודלא כדברי רב נסים גאון שמתיר להתענות ולכן צריך לומר התפילה בנעימה ובשמחה וכן נהג הגר"א שאין לבכות (מעשה רז ר"ז) אמנם האר"י ז"ל נהג לבכות הרבה בתפלות ר"ה והיה אומר מי שאין בכיה נופלת עליו בימים אלה היא הוראה שאין נשמתו שלימה והגונה ואפשר לומר דאין לאדם להביא עצמו לידי בכיה מפני קדושת החג כמו שכתב עזרא ונחמיה אבל המתעורר מעצמו לבכות בתפלותיו מחמת התלהבות דקדושה ואהבת ה' אין בזה שום איסור וכיוצא בזה כתב שרבי עקיבא היה בוכה בשבת כשקרא שיר השירים אמנם המתפלל בלא כוונה כגוף בלא נשמה
- (ב) **לתת ריווח אצל אצבעות הרגלים כשמכוונים אותן לתפילה** עיין באג"מ (ה - ל"ח - ה) אף שהוא רק דין לעשות כן לכתחלה אין שייך לעשות באופן אחר ובפרט ביוה"כ שבעוד הרבה דברים נדמינו כמלאכים ולמי שא"א לעשות כן מותר
- (ג) **החזו"א לא הלך לתשליך** ומסתבר משום שנהג כהגר"א (מעשה רז ר"ט) ועיין במבקשי תורה (ימים נוראים דף תל"ז)
- (ד) **ראש השנה שחל בשבת** שאין מצות תקיעות אלא רק תפילת מוסף עיין שו"ת מועדים וזמנים (חלק ס - ח - סימן ז) שהחמיר מאד בראש השנה שחל בשבת לסיים את התפילה קודם חצות כדי להספיק לאכול הסעודה קודם חצות שאין יוצאין מצות סעודת היום דשבת אלא לפני חצות (ערוך השלחן רפ"ח - ז) והנה אם מקדש ואוכל מזונות קודם מוסף יוצא בזה סעודת שבת לדעת הרבה פוסקים עיין בדעת תורה (רפ"ז - ג) שהביא מחלוקת האחרונים אם חלה עליו כלל חובת קידוש משום שאסור לקבוע סעודה לפני מוסף ומאן דבעי להחמיר ולקדש אינו אלא הדיוטות (ע"ש) וזה שיטת המהרש"ל ודעימיה (שו"ת יביע אומר ח - כ"ז - ג ד"ה ולכ"י) אבל רובו המתירים מ"מ מותר לאכול עראי בלי קידוש בין שחרית למוסף אם אין לו אפשרות לקדש על היין שיש בזה ספק ספיקא להקל שמא ההלכה כדעת המהרש"ל וסעיתו שאומרים שבין שחרית למוסף לא חלה חובת קידוש כלל ושמא ההלכה כדברי הראב"ד וסעיתו שמתירים בכלל לטעום קודם קידוש של היום ובפרט שעיקר מצות הקידוש ביום אינה אלא מדרבנן אמנם יש מקום להחמיר לחזור ולקדש לפני סעודתו כדי לצאת דעת המהרש"ל אבל בשש"כ (ג"ז - הערה ס"ז) דהמנהג הוא שאין חוזרין ומקדשין (רשז"א)
- (ה) **סעודת שלישית בראש השנה שחל בשבת - עיין ברמ"א** (תקכ"ט - ח) דאסור לאכול ממנחה ולמעלה בערב יום טוב וכתב המ"ב על זה רק מצוה להמנע מלקבוע סעודה מתשע שעות ולמעלה מ"מ יכול לקיים סעודת שלישית ויאכל מעט פת לכבוד שבת ועיין כבה"ל (ד"ה צעיי"ט) דאין דין זה ברור דלמעט כשמחת יום טוב ראשון כדי לקיים שמחת יום טוב שני ועוד אפשר יש לסמוך על הקידוש קודם מוסף אם אכל מזונות לסעודה שניה ועיין בשש"כ (ג"ז - מ"ז) לגבי פורים במוצ"ש וסעודת מלוה מלכה ועיין מועדי קודש (דף פ"ד)
- (ו) **אם יש לנהוג כהלכות שלא לומר זכרון תרועה באהבה - עיין בט"ז** (תקפ"ז - סק"י) דאין אומרים באהבה כי תרועה מורה על הדין ואין אהבה בדין וזה כהלכות ועיין באג"מ החדש (ה - דף קכ"ח) דכתב דבכל הסידורים גם בסידור הריעב"ץ וגם בדה"ח נדפס שבשבת אומרים זכרון תרועה באהבה מקרא קודש ומש"כ המ"ב (סקט"ז) לא שייך לזה עיין באג"מ היטב ועוד כתב דודאי איכא אהבה להשי"ת לעמו ישראל אף כשהוא שעת הדין כדאיתא בר"ה (ת) ואף דאין מתנהגין כבנים נקראו בנים (קידושין ל"ו) ומפורש שהמקום מצטער גם על דמן של רשעים שנשפך דהיינו שנהרג בסנהדרין (סנהדרין ע"ו)
- (ז) **אם להגיע נר אל נר לעשות אבוקה בהבדלה שביליל יום טוב - עיין באג"מ** החדש (ה - דף ס"ו) דאין איסור בדבר משום נמיסות חלב דהוא פסיק רישא דלא ניתא ליה כלל וגם אין דרך היתוך חלב בכך והוא גם משהו שאין ראוי לשום דבר וכ"כ המט"א (ת"י) באלף המגן (סק"ג) אמנם מנהג חב"ד בסוף שו"ע הרב (ק"ג - ד סוף עמוד ג"ז) דאין מקריבים הנרות וי"א הטעם הוא שלא יהיה נראה ככיבוי בשעת הפרדתם (מ"ב תק"ז - סק"ט) אבל דאם כוונתו כדי להניח כל אחד במקומו שרי (מ"ב שס)
- (ח) **אם צריך לאכול הפרי חדש קודם המוציא** עיין במחצית השקל (סימן ת"ד - סק"ח) שכתב דשהחיינו לא בא אלא בשביל הפרי ואין יפסיק בין שהחיינו בנטילה וברכת המוציא וכ"כ בסידור יעביץ ובמטה אפרים (ת"ד - ו) ויש שנהגו לאכלו אחר המוציא (ל) עיין בכף החיים (ת"ד - סק"י) דאף לכתחלה אין להקפיד על פרי חדש (מעשה רז זרכי יוסף, שער הכוויות ועוד) (ה) ועיין בשו"ת לבושי מרדכי (ז - ג"ד) ושו"ת כתב סופר (כ"ה) שאם

הפרי מוכן על השלחן מברך על הראיה ואין כאן הפסק (ג) ועיין בשמירת שבת כהלכתה (מ"ז - כ"ה) דקודם המוציא יש ספק ברכה אחרונה וצריך להזהר שלא לאכול בריה כגון גרגיר אחד של רימון (ד) ועיין (קט"ו) במ"ב (סוסק"ג) דאם השלחן ערוך והלחם לפניו אסור לגרום ברכה שאינה צריכה (ה) ועיין בה"ל (קט"ד ד"ה "וכן פוטרת") "שנכוז לענין קידוש שלא לשתות רק כמלא לוגמיו" משום ספק ברכה אחרונה והנכון שתמיד יכוין בבהמ"ז לפטור היין של קידוש ע"ש (ו) ועיין בספר חיים של ברכה (דף קט"ז) שכתב ששמע מרב שמואל וואזנר דאכילת הפרי נקרא הפסק בקידוש במקום סעודה וצ"ע

(ט) **אכילת הסימנים לשנה טובה** עיין במסכת הוריות (י"ג) דלעולם יהיה אדם רגיל "לראות" בראש השנה לסימן טוב קרא (דלעת) רוביא (ירקות מבושלים) כרתי (cabbage) סילקא ותמרים וצריך ביאור במה דנקטינן תמרי בסוף שהיא משבעת המינים וגם ברכת כורא פרי העץ קודמת לכורא פרי האדמה (נטעי גבריאל קט"ט) ויש אומרים לכן כתב לראות ולא לאכול ולכאורה המנהג דאוכלין תחילה תפוח מתוק בדבש דהכלל בשו"ע (ה"ה - ג) דז' המינים וחביב מברך על איזה שירצה ומנהג חב"ד שהיו אוכלין רק תפוח ויש אוכלים התפוח אם המוציא ופותר התפוח ומוהרי"ד מבעלזא לא אכל תפוח כליל ר"ה וכתב המג"א (תקפ"ג - ג) דצריך לברך ברכת הנהנין ולאכול תחלה מפרי ואח"כ לומר יהיה רצון שלא יהיה הפסק וגם אין לומר יהיה רצון לפני האכילה ועיין ביחודה דעת (ב - ה) כשבא יעקב לברך את בני יוסף הקדים שבחו של הקב"ה תחלה ואח"כ בירך הנערים וגם מלכי צדק נענוש על שהקדים לברך את אברהם לפני שבירך את הקב"ה (זריס ל"ג:) ולכן השותה משקה ורוצה לברך את המסובים "בלחיים" נכון יותר שיקדים תחלה ברכה להשי"ת ואח"כ יברך "לחיים" מ"מ יכול לומר יהיה רצון קודם הפירות שנפטרים כבר בברכה

II. ההשקפות

(א) **הרוצה לשוב בתשובה שכרו רב מאד** יותר מכל התקופות הקדמונים שהם לא עמדו בנסינות קשים כמו היום ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה (יומא פ"ז: ורמב"ם ז' - ה) ויסוד התשובה הוא להכיר שהאדם במעשי ידיו אינו פועל כלום והכל נעשה בסעייתא דשמיא

(ב) **קבלת מלכותו יתברך** כהקדמה לתשובה ולכן בר"ה אין מבקשים סליחה רק מתפללים בעניני מלכות לקבל השי"ת כמלך כשאנו אומרים ה' אלקינו ה' אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והתוצאה הוא אהבת ה' וזה תכלית הבריאה ושובה ישראל עד ה' אלקיך זה קבלת עול מלכות שמים זה תשובה מאהבה ובעשרת ימי תשובה אנו מאמינים שהוא משגיח עלינו ועושים תשובה על העבר ואז ביוהכ"פ מבקשים ממנו סליחה ומחילה

(ג) **לכן בתשובה יש ג' עיקרים** (א) חרטה לשעבר (ב) קבלה להבא (ג) ויודי על העבר ומה שאמר בגמרא (קידושין מ"ע:) דהמקדש אשה ע"מ שאני צדיק אפילו רשע מקודשת דשמא הרהר תשובה בדעתו (וכ"כ הרמב"ם ו - ז) אמש הוא שנאו והיום הוא אהוב) דבקבלה נכונה להבא נקרא אדם זה כבר צדיק ולא רשע מיהו כ"ז לענין הקבלה להבא אבל לענין חרטה ויודי שזה על העבר לא מהני הרהור לבד וצריך לעשות תשובה דהיינו חרטה ויודי על מה שעשה

(ד) **המתנהג בער"ה כהוגן** חשוב אצל הקב"ה כאילו התנהג האדם כן כל השנה דהיינו אם עשה תשובה (ר"ה ג' - ז) דהיינו שובה ישראל עד ה' אלקיך וזה הכרתו יתברך ולאהבתו ובוזה יש הבטחה למחילת עונות דמחיקת עון נשאר רושם משא"כ במחילה דאפילו רושם לא נשאר

(ה) **חודש אלול** הוא חודש המסוגל להתדבק בה' ואני לדודי ודודי לי באותה מדה שאני לדודי כך דודי לי (מבקשי תורה דף עמ"ב מהגאון רבי אליהו לאפיאן)

III.

ראש השנה יום מיוחד לעורר אותנו לתשובה ע"י שמיעת קול ה' ועיין (בראשית ג - ח) הפסוק וישמעו את קול ה' אלקים... ויום זה היה ראש השנה אליבא דרבי אליעזר והקול הזה בא לעורר את אדם וזוהו לתשובה ולכן מצות תקיעת שופר הוא לדורות דהיינו דקול ה' בשופר שואל אדם בזמניו אייכה היינו מציאותו הרוחנית ואדם ענה את קולך שמעתי ואירא כי עירם אנכי וזה להתעוררות הגדולה לתשובה (מועדי קודש דף י"ד) והשופר התעוררות לקבלת עול מלכות שמים ואהבתו ועוד השופר אינו רק תרועה בלבד דהיינו מדת הדין אלא ג"כ שיפור המעשים וכאינו מכריז אני אדם אחר וכמו שאדם הראשון נברא כ"ה כך אנו נעשים כבריאים חדשים ועוד על הפסוק עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מ"ז - ו) דבשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא הרחמים ועוד דהעולם לא נברא אלא בשביל התורה ולכן ר"ה הוא התחדשות למתן תורה דהיינו לנעשה ונשמע והתדבקות בה' יתברך ועוד דאיל של שופר הוא האות הנצחי של מסירת נפש על רצון ה' דהיינו איל של עקידת יצחק ובקבוץ של גליות נאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול השופר (א) קול ה' לתשובה (ב) קבלת עול מלכות שמים (ג) לשפר מעשיו (ד) התחדשות בהאדם (ה) נתהפך דין לרחמים (ו) התחדשות למתן תורה ולנעשה ונשמע (ז) מסירת נפש - עקידת יצחק

כתיבה וחתומה טובה

נפסא פלוי נפאת ר' אשה יצחק ב"ר שאול הלוי ע"ה